

Föreningen för Utvecklingsfrågor, FUF, är en politiskt och religiöst obunden organisation vars huvudverksamhet är att arrangera seminarier, debatter och konferenser om internationella frågor, med tonvikt på utvecklingsländer och utvecklingssamarbete.
www.fuf.se

Dragkampen om biståndet

Rapport från FUF och Diakonias samarrangemang öDragkampen om biståndetö, 31 januari 2008.

FUF och Diakonia bjöd in till politikersamtalet öDragkampen om biståndetö med anledning av Diakonias rapport med samma namn som publicerades den 31/1 2008. Frågor som behandlades under samtalet var: Håller biståndet på att urholkas? Ska biståndet gå till fattigdomsbekämpning eller till kampen mot terrorismen? Riskerar klimatkatastroferna att äta upp det långsiktiga förebyggande biståndet mot fattigdom? Hur ska förhållandet mellan biståndsgivare och biståndsmottagare se ut?

Det behövs en saklig och sanningsenlig debatt om biståndet. För att bidra till detta har Diakonia tagit fram en rapport som tar upp några aspekter centrala för kvaliteten och resultaten för biståndet. Åtta utmaningar för svenskt bistånd tas upp.

I panelen satt följande ledamöter från riksdagspartierna, vilka även sitter i utrikesutskottet:

Christian Holm (m)

Lars Lindén (kd)

Kerstin Lundgren (c)

Cecilia Wigström (fp)

Bodil Ceballos (mp)

Kent Härstedt (s)

Hans Lindhe (v)

Moderator: Marianne Kihlberg (journalist)

Samtalet inleddes med att Magnus Walan från Diakonia gick igenom de stora dragen av rapporten. Han ansåg att det är bra att det pågår en debatt om bistånd och att det är viktigt att jobba med de kvalitetsfrågor som har varit debatterade på senare tid. I debatten och i Diakonias rapport fokuserar man mycket på bristerna inom biståndet, men det är också viktigt att se till de resultat biståndet får. Den samlade bilden av svenskt bistånd är att det gör stor nytta. Dessutom utvärderas biståndet ofta och mycket. Exempelvis skrev Sida 56 utredningsrapporter under förra året.

Den forskning som har gjorts på biståndets effekter visar på ett positivt samband mellan bistånd och utveckling. Det svenska biståndet har kritiserats hårt, men det är i stort effektivt enligt de utredningar som gjorts. Sverige är internationellt känt för att ha både en hög biståndsnivå och en hög effektivitet. Dessutom är de flesta överens om att behovet av bistånd fortfarande är stort. Biståndet kommer att krävas framöver för att nå en rad olika mål, såsom att utrota fattigdomen, att främja demokrati och mänskliga rättigheter, att förbättra miljön runt om i världen etc.

Biståndsgivarna har med anledning av detta lovat att öka biståndet till fattigdomsbekämpning. Diakonias rapport visar dock att endast en bråkdel av det utökade biståndet går till just fattigdomsbekämpning. Det mesta av dessa pengar går istället till kampen mot terrorister,

Föreningen för Utvecklingsfrågor, FUF, är en politiskt och religiöst obunden organisation vars huvudverksamhet är att arrangera seminarier, debatter och konferenser om internationella frågor, med tonvikt på utvecklingsländer och utvecklingssamarbete.
www.fuf.se

katastrofinsatser samt exportkrediter. Denna realitet stämmer därmed inte med retoriken, som handlar om ökade resurser till att utrota fattigdomen.

Diakonia har identifierat sju utmaningar för det svenska biståndet:

1. Urholkningen av biståndet är en stor utmaning då en stor del av biståndspengarna inte går till fattigdomsbekämpning. En del av dessa pengar har istället gått till vapenaffärer med korrupta diktatorer, såsom Asea med Kongo/Zaire 1972 samt Karlskronavarvet med Liberia 1978. En stor del av biståndsökningen går också till att efterskänka skulder, vilket biståndet inte borde gå till. Biståndspengar används även till flyktmottagande i givarländerna. Regelverket för biståndet inom OECD-DAC behöver därför omprövas för att förhindra en sådan urholkning av biståndet.
2. Biståndet ska främja ó inte motverka ó demokratiskt inflytande. Världsbanken och IMF tar inte sina beslut demokratiskt. Sverige bör arbeta för att Världsbankens och IMF:s detaljstyrning av lånen till fattiga länder upphör. Sverige kan på så sätt verka för en demokratisering av biståndet genom att ge mottagarländerna mer inflytande.
3. Biståndet ska gynna utveckling ó inte svenska företag.
4. Bistånd ska inte användas i kampen mot terrorismen eller till militära insatser.
5. Handelspolitiken ska stödja ó inte underminera ó biståndet.
6. Handel med krigsmateriel får inte underminera biståndspolitikerna (såsom svensk vapenexport har gjort då man exempelvis exporterat vapen till Pakistan).
7. Klimatrisken riskerar att äta upp bistånd ämnat för fattigdomsbekämpning. De fattiga kommer dessutom att drabbas värst av klimatförändringarna. Sverige bör därmed fasa ut stödet till fossilintensiv industri och istället satsa på ny, miljövänlig teknologi.

Politikersamtalet inleddes med att moderator Marianne Kihlberg hälsade panelens deltagare samt publiken välkomna. Därefter frågar hon deltagarna vilken fråga som är viktigast för biståndspolitikerna att uppnå. Alla deltagarna anser att fattigdomsbekämpningen är den viktigaste frågan. Cecilia Wigström från folkpartiet lägger till solidaritet och demokrati. Kihlberg frågar panelen hur de kan vara oeniga när målet är detsamma för dem alla. Kerstin Lundgren från centerpartiet säger att olika metoder kan användas för att nå detta övergripande mål.

Urholkas då biståndet? frågar Kihlberg. Christian Holm från moderaterna anser inte att biståndet urholkas. Han påpekar att det i kronor satsas mer pengar än någonsin på biståndet. Man måste dock ha en helhetssyn på biståndet och biståndet måste effektiviseras. Man kan därmed säga att biståndet utvecklas, inte urholkas. Biståndet bör utvecklas och det krävs ett ökat samarbete med till exempel handeln, miljöpolitiken etc. Holm anser dock att biståndet inte bör gå till militära insatser.

Kent Härstedt från socialdemokraterna anser däremot att biståndet håller på att urholkas. Urholkningen sker på en rad olika punkter, varav skuldavskrivningarna är en. Ytterligare ett problem med skuldavskrivningarna är att man avsätter mer pengar till skuldavskrivningar än vad man faktiskt skuldavskriver. Det överskott detta resulterar i går tillbaka in i statskassan. (Hela skuldbeloppet räknas nämligen av från biståndsbudgeten, men i praktiken kostar det bara mellan fem och tio procent att lösa in de gamla lånen. Det innebär att överskottet hamnar hos finansdepartementet och kan därmed användas till vad som helst i statsbudgeten). Även kostnader för ambassader skrivs av mot biståndet. Regeringens företrädare har också åkt till Paris

Föreningen för Utvecklingsfrågor, FUF, är en politiskt och religiöst obunden organisation vars huvudverksamhet är att arrangera seminarier, debatter och konferenser om internationella frågor, med tonvikt på utvecklingsländer och utvecklingssamarbete.
www.fuf.se

(där OECD/DAC som skapar riktlinjer för biståndsgivarna har sitt säte) för att se till att man ska få använda biståndet mer fritt till militära insatser.

Lundgren (c) anser att svenskt bistånd är bättre än många andra länders. Den svenska biståndssumman ökar, en utveckling som även syns globalt, men ändå är världen långt ifrån målet på att 0,7 procent av BNP ska gå till bistånd.

Bodil Ceballos från miljöpartiet anser att de minskade anslagen till frivilligorganisationer innebär att det sker en viss försämring av biståndet i Sverige.

Wigström (fp) ansåg att regeringens politik leder till en rad förbättringar, då biståndet effektiviseras till följd av länderkoncentrationen. En annan positiv utveckling är att biståndet inte längre går till diktaturer såsom Laos och Vietnam. Wigström vill också gärna se att en större del av biståndet går till att stödja en demokratisering av fattiga länder.

Lars Lindén från kristdemokraterna ansåg att det vad gäller skuldavskrivningarna är helt uppenbart att biståndet urholkas. Kristdemokraterna har också under hela processen varit emot den delen av biståndspolitik. Han ansåg samtidigt att biståndet inte urholkas när man nu koncentrerar sig på färre länder. Man måste dock utvärdera biståndsprojekten ännu mer. Handeln har också en stor betydelse för utvecklingen i världen, sa Lindén som förklarade sig vara en Rättvisemärktfantast. Han ansåg därmed att det är viktigt att uppmuntra sådana krafter som rättvis handel.

Hans Lindhe från vänsterpartiet ansåg att det är uppenbart att biståndet urholkas på ett omfattande sätt. Exempelvis tas resurser till flyktingmottagandet i Sverige ifrån biståndsbudgeten. Biståndet ökar just nu som tidigare påpekats, men enligt Lindhe är risken stor att denna ökning riskerar att ätas upp av att man påtvingar EPA-avtalet (det nya Ekonomiska Partnerskapsavtalet mellan EU och Afrika, Karibien och Stilla-havsområdet) på afrikanska länder. Wigström (fp) replikerar att användandet av biståndspengar till flyktingmottagande inte strider mot OECD:s riktlinjer.

Lundgren (c) anser att det är oerhört viktigt att se resultat av biståndet. Handeln har också en stor betydelse för att åstadkomma resultat. Hon ansåg även att man har kommit överens om vad som räknas som bistånd och att denna bör vara utgångspunkten för debatten. Debatten blir knepig när man ägnar sig åt olika spår samtidigt. Wigström (fp) instämmer med Lundgren och tillägger att hon håller med Diakonia om att bistånd inte bör gå till militära insatser. Däremot ifrågasätter hon hur Diakonia mäter vart biståndet har gått. Regeringen i Afghanistan har fått bistånd eftersom att de bett om det för att kunna återuppbygga landet. Biståndet till Afghanistan är därmed inte en del i kampen mot terrorismen, utan hjälper fattiga människor.

Kihlberg berättar om sin egen iakttagelse av att man i Afrika mycket tydligt kände hur biståndet flyttades till Mellanöstern. Wigström (fp) svarar att denna utveckling självfallet är positiv för afghaner och negativ för afrikaner, man måste dock göra prioriteringar. Länderfokuseringen är dock en positiv utveckling som ger resultat.

Föreningen för Utvecklingsfrågor, FUF, är en politiskt och religiöst obunden organisation vars huvudverksamhet är att arrangera seminarier, debatter och konferenser om internationella frågor, med tonvikt på utvecklingsländer och utvecklingssamarbete.
www.fuf.se

Härstedt (s) säger att de politiska blocken är överens om mycket inom biståndspolitiken, samtidigt som det finns skillnader. Biståndet riskerar dock att politiseras i högre grad. Ett exempel på detta är länderkoncentrationen där de politiska blocken hade kunnat komma överens, men alliansen prioriterade ej ett samarbete med oppositionen.

Ceballos (mp) ställer frågan: hur når vi ett effektivt bistånd? Svaret på frågan beror på hur man definierar effektivitet. Menar man effektivt så att vi spar pengar eller effektivt så att det räcker till mer? Ceballos anser att det är en brist i den nya politiken att fattigdomsperspektivet inte prioriteras, utan att man snarare har ett uppifrånperspektiv.

Holm (m) påpekar att alliansen bestämmer om biståndet tillsammans, det är inte så att moderaterna ensamt beslutar om detta. Regeringen utgår också ifrån ett fattigdomsperspektiv inom biståndspolitiken. Man genomför även en ökad satsning på Afrika. Även Turkiet är ett viktigt mottagarland, där man satsar på mänskliga rättigheter och närmandet mot EU. Holm anser inte att det är några problem med att ha skuldavskrivningar som en del av biståndet. Han påpekar även att få länder som mottager svenskt bistånd har ett fungerande demokratiskt system, därmed är det viktigt att främja demokratisering.

Lindhe (v) hävdar att den moderata biståndspolitiken är tydlig. Man har 1 procent som går till bistånd på pappret, men detta gäller ej i realiteten. Det saknas exempelvis stora summor för att nå fattigdomsbekämpningsmålen. Det är en dubbelmoral att vi bidrog till att bomba Irak och Afghanistan genom vår vapenexport till bland annat USA, för att sedan bidra till att bygga upp länderna genom att ge bistånd.

Kihlberg för in diskussionen på ett annat spår genom att påpeka att det är mycket tal om att det ska finnas ett partnerskap mellan givare och mottagare. I realiteten dikterar dock IMF och Världsbanken ofta villkoren. Är detta ett problem?

Lindén (kd) hävdar att det är skillnad mellan Sidas arbetssätt och EU:s. Kritiken som har kommit mot frivilligorganisationer på sistone är också orättvis. NGOernas arbetssätt bygger ofta på en dialog med mottagarsamhällena, därmed bör dessa få mer resurser.

Ceballos (mp) säger att man från afrikanskt håll har uttryckt att man inte är redo för många av de avtal som IMF och Världsbanken vill skapa. Därmed krävs det en stor lyhörddhet för detta. Fattiga länder känner sig ofta tvingade att skriva avtal för att inte mista biståndet.

Lindhe (v) anser att man ser på flera punkter att detta öpartnerskap endast finns på pappret. Ofta för man fram villkor på privatiseringar och liberaliseringar, vilket det inte är mycket debatt om i Sverige. Sverige stöder denna politik. Lindhe anser att man måste låta mottagarnas önskemål styra, man måste lyssna till dessas behov.

Lundgren (c) anser att det är viktigt med en bra dialog när vi ska åstadkomma förändring. Det nationella ägarskapet måste därmed respekteras. Det finns idag en obalans i strukturerna. Det är dock viktigt att länder lyckas komma bort ifrån sitt biståndsberoende. Fattiga länder måste få ordning på sitt jordbruk och därifrån gå framåt. Det är viktigt att stärka det parlamentariska inflytandet.

Föreningen för Utvecklingsfrågor, FUF, är en politiskt och religiöst obunden organisation vars huvudverksamhet är att arrangera seminarier, debatter och konferenser om internationella frågor, med tonvikt på utvecklingsländer och utvecklingssamarbete.
www.fuf.se

Även Holm (m) anser att det är viktigt att ha inställningen att man är partners. En del av biståndet går idag till budgetstöd, vilket mottagarlandet sedan förfogar fritt över. Men kan dock inte komma ifrån att äganderätt krävs, att en fungerande marknad är viktig och att dessa värderingar är viktiga. Huvudutgångspunkten bör dock vara att länderna inte ska bli biståndsberoende.

Härstedt (s) anser att det ska finnas ett substantiellt partnerskap, men också att våra skattepengar måste användas effektivt. Kina satsar alltmer på lån och gåvor till Afrika, vilket innebär att IMF och Världsbanken får konkurrens som långgivare. Härstedt tror dock inte på det kravlösa förhållningssättet, däremot krävs det mer överenskommelser.

Publiken släpptes sedan in för att ställa frågor. En man i publiken ville ha en kommentar från (c) om det faktum att man har skrivit in i sitt partiprogram att bistånd ska kunna gå till militära insatser. Lundgren svarade att militärer är bäst på att röja minor, men att resultatet och utvecklingsperspektivet hela tiden ska vara i fokus.

Avslutningsvis tilläts panelens deltagare att göra en kort slutplädering. Lundgren (c) talade om att det är viktigt att se biståndet i ett större sammanhang. Man måste åstadkomma möjligheter för människor att förändra sin situation. Det är ett mål att 1 procent ska gå till biståndet, men det är också viktigt att komma ihåg att biståndet ökar när svensk ekonomi går bra.

Lindén (kd) ansåg att NGOer måste få ett större erkännande. Frivilligorganisationer har bland annat möjlighet att ha en närvaro på gräsrotsnivå, något som varken Sida eller UD har. Biståndsprojekten måste också utvärderas ännu bättre. En viktig del för att uppnå utveckling i världen är också att företag tar större socialt och etiskt ansvar.

Lindhe (v) hävdade att det finns allvarliga kvalitetsbrister i biståndet eftersom biståndet inte går till rätt saker.

Härstedt (s) ansåg att många områden är viktiga och behöver diskuteras. Ett sådant område är bistånd kontra säkerhet. Det behövs en levande diskussion om biståndets villkor. Man kan också ifrågasätta biståndsministrarnas tal om demokrati och mänskliga rättigheter om man ser till fallet Pakistan dit svenskt bistånd fortfarande går.

Även Holm (m) ansåg att det är viktigt att se biståndspolitikerna som en helhet. Handel är viktigt, liksom äganderätt, demokrati, mänskliga rättigheter etc. Handeln är viktigt för att vi på sikt ska kunna lämna som biståndsgivare.

Ceballos (mp) avslutade med att säga att frivilligorganisationerna bör få en större del av biståndet. Det finns också en del motsättningar i den svenska politiken för global utveckling (PGU), eftersom man skickar tillbaka människor till Afghanistan och Irak trots de förutsättningar som där råder.

Erika Charpentier, praktikant FUF

Föreningen för Utvecklingsfrågor, FUF, är en politiskt och religiöst obunden organisation vars huvudverksamhet är att arrangera seminarier, debatter och konferenser om internationella frågor, med tonvikt på utvecklingsländer och utvecklingssamarbete.
www.fuf.se

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-No Derivative Works 2.5 Sweden License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> or send a letter to Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.